

УДК 343.140.01

*І. А. Волков**здобувач**Харківського національного університету внутрішніх справ*

ПРО ЗНАЧУЩІСТЬ Й НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ, ОТРИМАНОЇ ПІДРОЗДІЛАМИ ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ В ХОДІ ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Вступ. Головна роль у протидії злочинам, що вчиняються працівниками Національної поліції України (далі – НПУ) відводиться підрозділам внутрішньої безпеки (далі – ПВБ). В основі такої протидії лежить адресне реагування ПВБ на будь-яке повідомлення про протиправне діяння працівника поліції та індивідуальний підхід до перевірки такої інформації.

Ціннісний аспект отриманої інформації буде тим вищій, чим буде більш підходів до об'єктів оперативної уваги. Від уміння працювати з інформаційними джерелами, спроможними виконувати поставлені завдання у специфічному середовищі, тобто серед працівників НПУ, залежить досягнення мети і завдань у діяльності ПВБ із протидії злочинності серед особового складу поліції.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Проблема злочинності працівників правоохоронних органів та протидії їй у різні роки присвячувалося чимало уваги науковців різних галузей права. У галузі оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) зацікавлення окремих вчених викликали питання окремих особливостей функціонування ПВБ, найвагомішими з яких слід виділити дослідження організації ОРД ПВБ (Р. Я. Лунга, О. В. Мельковський, І. О. Колінка, С. І. Пічкуренько, Є. Б. Приймак, С. В. Погорелов); оперативно-тактичні питання протидії корупції та хабарництву в ОВС (О. О. Дульський, Д. Й. Никифорчук, В. Д. Слободяник, В. С. Безрутенко, М. Корчовий, О. Байда, І. Р. Шинкаренко, М. В. Грищенко); попередження злочинів силами ПВБ (М. В. Грищенко, О. В. Мельковський, О. Ю. Секереш, І. О. Васильєв); інформаційно-аналітичного забезпечення ПВБ (В. Є. Боднар, О. В. Мельковський); використання психологічних знань у діяльності ПВБ (С. І. Пічкуренько); конфіденційного співробітництва з ПВБ (Р. Я. Лунга, О. В. Мельковський, М. А. Погорецький, Д. В. Волков).

Серед названих науковців в останні п'ять років можна також виділити проведені дисертаційні дослідження О. В. Мельковського «Оперативно-розшукове запобігання злочинам службою внутрішньої безпеки МВС України» (2014) [1], С. О. Павленка «Документування оперативними підрозділами одержання неправомірної вигоди службовими особами, які займають відповідальне

становище» (2014) [2] та І. О. Колінка «Протидія підрозділами внутрішньої безпеки МВС України злочинам у сфері службової діяльності» (2015) [3].

Утім, системного наукового дослідження питань отримання оперативно-розшукової інформації про злочинні ознаки в діяльності працівників Національної поліції ще не проводилося, а означені дослідження не охоплювали все коло питань, що становлять інтерес для тематики нашої статті.

Постановка завдання. Метою статті є вироблення уявлення про ознаки злочинів, наявність яких робить оперативно-розшукову інформацію, здобуту підрозділами внутрішньої безпеки цінною і значущою, а також визначення основних напрямів використання зазначеної інформації у професійній діяльності названих підрозділів.

Результати дослідження. Сьогодні досі не вироблене єдине поняття й зміст оперативно-розшукової інформації. На основі аналізу результатів численних наукових джерел у галузі ОРД, доходимо висновку, що оперативно-розшукова інформація становить собою докладний опис зібраних оперативними працівниками під час оперативно-ініціативного пошуку, проведення оперативно-розшукових заходів (далі – ОРЗ), виконання доручень слідчого і прокурора відомостей, фактів, подій, обставин, що можуть бути використані для розв'язання задач ОРД, кримінального провадження та кримінального судочинства. Як правило, оперативно-розшукова інформація містить відомості про злочинне середовище, окремі злочинні прояви, сліди злочинів й осіб до них причетних; умови, в яких відбувається злочинна протидія. Оперативно-розшукова інформація повинна також сприяти достовірній оцінці оперативної обстановки й прийняттю керівних рішень з подальшого використання здобутої інформації у відповідності із законом про ОРД.

Під оперативно-розшуковою інформацією про злочинні ознаки в діяльності окремих працівників Національної поліції слід розуміти відомості про обставини, що виникають (існують об'єктивно) у зв'язку із вчиненням працівником поліції злочинних дій (бездіяльності), що здобуваються відповідно до вимог Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та відомчих нормативно-правових актів НПУ для використання в ОРД або досудовому розслідуванні відповідно

з вимогами кримінального процесуального законодавства з метою повного й неупередженого розслідування злочинів.

З нашої точки зору, оперативно-розшукова інформація може й має пізнаватися залежно від мети та завдань сучасної ОРД. Здійснювана ПВБ діяльність із протидії злочинності працівників поліції, має урахувати специфічну групу суспільних відношень, врегульованих певними правовими нормами. Вчинення працівниками НПУ злочинів потребує від ПВБ такої методики документування та реалізації оперативно-розшукової інформації, яка в сучасних умовах даватиме можливість не тільки виявляти злочин та встановлювати основних фігурантів, але й у випадку недостатності даних дозволяти використовувати отриману оперативно-розшукову інформацію для досягнення інших цілей і вирішення завдань, пов'язаних із нейтралізацією зовнішніх і внутрішніх загроз безпеці функціонування НПУ. Таким чином, діяльність ПВБ як ініціативно-пошуковий вид сучасної ОРД має бути спрямована на систематичне здобування оперативно-розшукової інформації про зазначені вище зовнішні та внутрішні загрози, що головним чином й визначає напрями використання такої інформації.

У зв'язку із цим, для більш глибокого розуміння сутності протидії ПВБ злочинності працівників НПУ наведемо фундаментальні напрями використання оперативно-розшукової інформації зазначеними підрозділами:

- оперативно-розшукова інформація універсального призначення (прогнозування поведінки об'єктів оперативної уваги; профілактика злочинної поведінки і дій окремих працівників поліції; встановлення причетних до протиправних дій осіб);

- оперативно-розшукова інформація, що забезпечує у процесі досудового розслідування злочинів пошук і фіксацію даних, що можуть мати доказове значення;

- оперативно-розшукова інформація, мета отримання якої визначається потребами оперативно-розшукової тактики.

Що стосується діяльності ПВБ у межах оперативно-розшукових справ, то напрями використання здобутої оперативно-розшукової інформації, як правило, обмежуються наступними напрямками:

- документування злочинних дій (бездіяльності) працівників НПУ;

- виявлення працівників НПУ, причетних до підготовки та вчинення злочинів;

- встановлення злочинних зв'язків, а також оцінки оперативної обстановки й прийняття організаційних, керівних і тактичних рішень.

У сфері службової діяльності законно отримана оперативно-розшукова інформація може застосовуватися для:

- запобігання проникнення в лави НПУ осіб, які переслідують протиправні цілі;

- проведення перевірок за скаргами, повідомленнями, заявами та іншою інформацією, що надійшла до ПВБ про факти протиправних проявів працівників НПУ;

- попередження, виявлення та припинення правопорушень, що плануються до вчинення, вчиняються або вчинених працівниками органів та підрозділів НПУ, що знаходяться в оперативному обслуговуванні;

- профілактики корупційних правопорушень, виявлення і усунення умов, що сприяють їх вчиненню.

Що стосується ознак злочинів корупційної спрямованості, оперативно-розшукова інформація може використовуватися під час проведення перевірок достовірності й повноти даних про доходи, витрати, про майно і зобов'язання майнового характеру, що подаються працівниками поліції до відповідних державних органів.

Усі вищевказані напрями, перелік яких, безумовно, не є вичерпним, взаємопов'язані і передбачають отримання, перевірку та оцінку ПВБ оперативно-розшукової інформації в зрізі знань про ознаки злочинної діяльності (бездіяльності) працівників поліції. Не розглядаючи у межах статті аспекти добування (пошуку і виявлення) оперативно-розшукової інформації з використанням агентурних методів, шляхом проведення оперативно-розшукових заходів, організація і тактика проведення яких містить відомості, що складають державну таємницю, можна виділити наступні ознаки злочинів, наявність яких робить інформацію цінною і значущою:

- вчинення злочину спеціальним суб'єктом – працівником Національної поліції, який є посадовою особою;

- використання працівником НПУ службового положення (зв'язок діяння з фактичними можливостями, що витікають з посадових повноважень);

- наявність корисних або інших мотивів;

- вчинення злочину тільки з прямим умислом.

Для того щоб перевірити оперативно-розшукову інформацію, необхідно документувати протиправне діяння працівника поліції, в ході якого підлягає встановленню факт його корисливої або іншої особистої зацікавленості, використання об'єктом оперативного уваги своїх посадових повноважень всупереч інтересам служби.

Отримані в ході оперативно-розшукового документування результати про ознаки підготовлюваного, триваючого або вчиненого злочину, осіб, які його вчиняють або вчинили, мають кримінально-процесуальне призначення, а отже, і говорити про оперативно-розшукову інформацію, як про результат ОРД, необхідно в контексті реалізації отриманих матеріалів, шляхи використання яких

регламентовані статтею 10 закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

У широкому розумінні, як вже було сказано вище, результати ОРД можуть бути використані для внутрішнього забезпечення інших оперативно-розшукових заходів, так як зміст цих результатів може вказувати на потребу в отриманні ПВБ додаткової оперативної інформації.

Висновки. Таким чином, діяльність ПВБ носить ініціативно-пошуковий характер й спрямована на добування оперативно-розшукової інформації про ознаки злочинів у діяльності або бездіяльності працівників НПУ під час виконання останніми службових повноважень. З метою виявлення й оперативно-розшукового забезпечення досудового розслідування злочинів, що вчиняються працівниками НПУ важлива така оперативно-розшукова інформація, які містить відомості про ознаки злочинів, а тому має цінність і значущість. Корисність оперативно-розшукової інформації пропорційна якості роботи ПВБ з позаштатними негласними працівниками й залежить від ефективності роботи з оперативного обслуговування територіальних органів і підрозділів НПУ. При цьому цілеспрямованість в ОРД ПВБ зумовлює різні напрями перевірки й реалізації оперативно-розшукової інформації про ознаки злочинів працівників НПУ, що й складає особливість ОРД ПВБ.

Література

1. Мельковський О. В. Оперативно-розшукове запобігання злочинам службою внутрішньої безпеки МВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2014. 20 с.
2. Павленко С. О. Документування оперативними підрозділами одержання неправомірної вигоди службовими особами, які займають відповідальне становище : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2014. 20 с.
3. Колінко І. О. Протидія підрозділами внутрішньої безпеки МВС України злочинам у сфері службової діяльності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2015. 20 с.

Анотація

Волков І. А. Про значущість й напрями використання оперативно-розшукової інформації, отриманої підрозділами внутрішньої безпеки в ході виявлення ознак злочинів, що вчиняються працівниками Національної поліції. – Стаття.

Статтю присвячено питанням ціннісних аспектів оперативно-розшукової інформації, що отримується підрозділами внутрішньої безпеки за фактами злочинної діяльності працівників Національної поліції України в умовах виконання ними службових обов'язків. Надається авторське визначення оперативно-розшукової інформації про злочинні ознаки в діяльності окремих працівників Національної поліції. Визначені фундаментальні напрями використання оператив-

но-розшукової інформації підрозділами внутрішньої безпеки. Виокремлюються ознаки, наявність яких робить інформацію цінною і значущою, а саме: вчинення злочину спеціальним суб'єктом – працівником Національної поліції, який є посадовою особою; використання працівником поліції службового положення; наявність корисних або інших мотивів; вчинення злочину тільки з прямим умислом.

Ключові слова: ознаки злочинної діяльності, оперативно-розшукова діяльність, оперативно-розшукова інформація, підрозділи внутрішньої безпеки, працівники поліції.

Аннотация

Волков И. А. О значимости и направлениях использования оперативно-розыскной информации, полученной подразделениями внутренней безопасности в ходе выявления признаков преступлений, совершенных работниками Национальной полиции. – Статья.

Статья посвящена вопросам ценностных аспектов оперативно-розыскной информации, получаемой подразделениями внутренней безопасности по фактам преступной деятельности сотрудников Национальной полиции Украины в условиях исполнения ими служебных обязанностей. Предлагается авторское определение оперативно-розыскной информации о преступных признаках в деятельности отдельных сотрудников Национальной полиции. Определены фундаментальные направления использования оперативно-розыскной информации подразделениями внутренней безопасности. Выделены признаки, наличие которых делает информацию ценной и значимой, а именно: совершение преступления специальным субъектом – сотрудником Национальной полиции, который является должностным лицом; использование сотрудником полиции служебного положения; наличие корыстных или других мотивов; совершение преступления только с прямым умыслом.

Ключевые слова: признаки преступной деятельности, оперативно-розыскная деятельность, оперативно-розыскная информация, подразделения внутренней безопасности, сотрудники полиции.

Summary

Volkov I. A. On the significance and directions of the use of operative-search information obtained by internal security units in the course of detecting signs of crimes committed by National Police officers. – Article.

The article is devoted to the value aspects of the operational-search information received by the internal security units on the facts of the criminal activity of employees of the National Police of Ukraine in the conditions of their performance of official duties. The author's definition of operational-search information about criminal signs in the activities of individual employees of the National Police is proposed. The fundamental directions of the use of operational-search information by internal security units are determined. Signs are highlighted, the presence of which makes the information valuable and significant, namely: the commission of a crime by a special subject – an employee of the National Police, who is an official; police use of official position; the presence of selfish or other motives; committing a crime only with direct intent.

Key words: signs of criminal activity, operational-search activity, operational-search information, internal security units, police officers.